

ESTRATÈGIA D'IMPULS DEL CONSUM RESPONSABLE

2016 ————— 2019

Mirada global i
criteris generals

Alimentació

Energia, aigua i
subministraments

Prevenió de
residus

Mobilitat i espai
públic

Educació, cultura,
oci, comunicació
i tic, electrònica i
electrodomèstics

Serveis financers,
habitatge i altres
consums personals

Ajuntament de
Barcelona

Economia
Cooperativa,
Social i Solidària
i Consum

Índex

1. Introducció

2. El consum responsable a Barcelona

- 2.1 El consum responsable
- 2.2 La situació actual
- 2.3 L'actuació de l'Ajuntament fins ara
- 2.4 L'Ajuntament i l'impuls del consum responsable

3. Elaboració de l'Estratègia

4. Continguts de l'Estratègia

- 4.1 Principis inspiradors
- 4.2 Objectius estratègics
- 4.3 Àmbits temàtics
- 4.4 Línies de treball
- 4.5 Accions per àmbits temàtics

5. Pressupost

6. Implementació, seguiment i resultats

7. Annexos

01

Introducció

Consumir béns i serveis per satisfer necessitats és inherent als éssers humans. En la nostra societat, el consum ocupa un lloc central en les nostres vides i en el sistema econòmic. La forma com una persona consumeix acostuma a ser la interacció més important que té amb el món. Per això, l'acció de consumir no té una **dimensió** simplement **econòmica**, sinó també **ètica i política**. Cada producte és una porció de natura i una sèrie d'hores de treball nostres i/o d'altres que gastem; poden ser ben utilitzades o no.

En les societats capitalistes actuals, el consum acostuma a adoptar la forma de **consumisme**, que podem definir com l'exacerbació del consum induïda per imaginar-se, individualment, que la felicitat pròpia rau en la compra contínua de béns i serveis i, col·lectivament, que consumint contribuïm al creixement econòmic i, per tant en teoria, a la felicitat col·lectiva.

Però el consum compulsiu i el consum, també, de les famoses *3 bes*: "bo, bonic i barat", el consum que només mira les repercussions individuals, directes i a curt termini, en realitat genera grans desigualtats socials, mercantilitza tots els àmbits de la vida, és insostenible ambientalment, i acaba fins i tot provocant insatisfacció personal.

Tradicionalment, les **polítiques de consum de les administracions públiques** s'han centrat a incentivar qualsevol consum per generar riquesa i ocupació i, en tot cas, han vetllat per **defensar els drets de les persones consumidores, la seva salut i seguretat**, i per pal·liar les dificultats d'**accedir al consum de productes i serveis per part dels sectors més vulnerables** a fi que puguin satisfer les necessitats bàsiques.

Fins fa poc, la política de consum de l'Ajuntament de Barcelona s'havia centrat també en aquests objectius. Ara es tracta d'iniciar una **nova política local de consum** que configuri un relat coherent i integrador amb altres àmbits d'actuació com l'habitatge, l'energia (pobresa energètica), el turisme, o les finances (banca ètica), i de l'altra, la incorporació d'una nova línia d'actuació, l'**impuls d'un nou model de consum**, l'anomenat **consum responsable**.

L'extensió de les pràctiques de consum responsable entre les persones i les organitzacions, així com la seva conversió primer en hàbits concrets i després en estils generals de vida, esdevenen clau per assolir la justícia social i la sostenibilitat.

02

El consum responsable a Barcelona

2.1

EL CONSUM RESPONSABLE

Des de fa unes dècades s'ha anat estenent una altra manera d'entendre el consum. És l'anomenat consum responsable, altrament dit conscient, crític, ètic, ecològic, transformador, sostenible, solidari o just; cada terme posa l'accent en una dimensió concreta d'aquesta nova manera de concebre l'acció de consumir.

El consum responsable és una proposta que ens interpel·la, com a persones i com a societat, a adoptar hàbits de consum i estils de vida que contribueixin a millorar tant la nostra qualitat de vida com el medi ambient, la justícia social i la democràcia, i a avançar, així, cap a una economia i una societat més justes i sostenibles.

A diferència del model de consum tradicional, el consum responsable té en compte les **repercussions col·lectives i integrals, indirectes i en el mitjà i llarg termini** del nostre consum.

D'una manera molt sintètica, podem definir el **consum responsable com la satisfacció de les necessitats i aspiracions legítimes de les persones consumidores mitjançant, quan calgui, la tria conscient de productes, serveis i canals de comercialització que respectin les condicions laborals de les persones productores, els drets de les persones consumidores i el medi ambient.**

Les grans aportacions conceptuals del consum responsable són dues: el **bon viure**, com una interpretació de la qualitat de vida basada en la frugalitat, i el **consum transformador**, que recorda la influència de les opcions de consum en el manteniment o bé en el canvi de la societat actual. Aquestes idees-força enriqueixen les visions més tradicionals del consum responsable, que posen l'accent en valors com la **salut** i la **seguretat** entesos sovint des d'una perspectiva més individualista.

Per posar un exemple concret, en la promoció del consum de fruites i verdures es tractarà de complementar l'enfocament tradicional que apel·la a la salut, amb l'afegit que serà molt millor que aquestes fruites i verdures siguin d'origen local i de temporada, de producció ecològica, estiguin poc envasades, es comercialitzin en circuits curts i hagin estat fetes per productors de l'economia social i solidària.

Per practicar el consum responsable, les persones i les organitzacions es poden orientar seguint alguns criteris clau, com **prescindir** de consums superflus; **reutilitzar, compartir** i **optar** per béns, serveis i canals de comercialització compromesos socialment i ambientalment.

Pel que fa a aquest darrer criteri, els principals elements que ens poden ajudar a triar productes, serveis o canals de compra responsables són els següents elements en compromís social i en compromís ambiental:

COMPROMÍS SOCIAL

- Aposta per l'economia local, prioritzant les empreses i iniciatives més compromeses i/o les pimes (fet que afavoreix, en general, una distribució més equitativa de la renda i del poder econòmic) i els canals de comercialització justa
- Bones condicions laborals de l'empresa proveïdora
- Gestió democràtica de l'empresa proveïdora
- Compromís de l'empresa proveïdora amb l'entorn social i cultural
- Pràctica de valors cooperatius i no sexistes de l'empresa proveïdora

COMPROMÍS AMBIENTAL

- Productes i matèries primeres locals o, si no, amb un origen tan proper com sigui possible
- Matèries primeres reutilitzades, reciclades, renovables, reciclables i fàcilment separables
- Productes duradors, reparables i de baix consum
- Procés de producció sostenible: reducció del consum d'aigua, energia i matèries primeres, i minimització dels residus, especialment els més insalubres i contaminants

2.2 LA SITUACIÓ ACTUAL

Hi ha algunes pràctiques concretes que són les que grans capes de la població identifiquen fàcilment amb el consum responsable: el consum de productes alimentaris de proximitat, ecològics i/o de comerç just; les pràctiques d'estalvi i eficiència energètica a la llar; la prevenció i separació de residus; la banca ètica en menor mesura; etc. Podem afirmar que el consum responsable està guanyant reconeixement social i que ja té consolidada una gamma significativa d'alternatives per practicar-lo.

Amb tot, però, la realitat és que, fins i tot, en aquests sectors, les pràctiques de consum responsable segueixen sent minoritàries, possiblement perquè, malgrat la **predisposició favorable** d'una bona part de la ciutadania, en la vida diària, aquestes persones topen amb qüestions pràctiques que sovint suposen un obstacle per aplicar-lo: preus més alts en alguns productes, oferta més limitada o menys a l'abast, o manca d'informació, entre d'altres.

Per això, el repte actual consisteix a passar d'una estratègia voluntarista per incrementar el consum responsable, que sobrevalora el poder i la responsabilitat dels individus, a **estratègies més normatives, incentivadores i exemplificadores** dutes a terme per les administracions públiques i les grans empreses.

2.3 L'ACTUACIÓ DE L'AJUNTAMENT FINS ARA

Com hem assenyalat més amunt, la política i els serveis municipals de consum s'han centrat a través de l'OMIC (Oficina Municipal d'Informació al Consumidor) i la JAC (Junta Arbitral de Consum), a **informar** dels drets de les persones consumidores, **atendre les reclamacions**, efectuar la **mediació i arbitratge** entre les parts i **inspeccionar** empreses i establiments per garantir el que estableix la Llei del Codi de Consum de Catalunya 26/2010.

L'OMIC també ha estat un servei d'informació i assessorament puntualment important en temes com el canvi de moneda a l'euro, la liberalització de les elèctriques o de la telefonia, les accions preferents, els serveis de revisions de gas a domicili o, últimament, les clàusules sòl.

També s'han impulsat iniciatives d'**educar** per un "consum responsable", entès sobretot com un **consum saludable i segur**, des d'un enfocament més individualista que compromès amb el bé comú. També des d'una òptica ambientalista, hi ha equipaments com la Fàbrica del Sol, que són referents de l'actuació municipal.

Així mateix, fa anys que diferents àrees de l'Ajuntament porten a terme nombroses i valuoses mesures ambientals que incideixen en l'impuls del consum responsable.

Les polítiques de residus, energia, mobilitat, comerç, mercats municipals i Mercabarna, salut, educació, socials i últimament turisme, entre d'altres, impulsen el consum responsable, si bé des de definicions i enfocaments diversos.

De fet, totes les àrees, districtes i empreses municipals analitzades consideren que fan accions de consum responsable, encara que és poc habitual que adoptin l'enfocament més col·lectiu, integral i transformador, tal com propugna aquesta Estratègia d'Impuls.

Actualment, la promoció del consum responsable per part de l'Ajuntament de Barcelona reforça els objectius de diversos programes i compromisos municipals, entre els quals destaquem els cinc eixos estratègics del **programa d'actuació municipal (pam) 2016-2019**, molt especialment els relatius a l'empenta en favor de l'economia plural i la transició ecològica; el **Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat 2012-2022**, les actuacions que des d'Ecologia Urbana inclou el pla de Barcelona + Sostenible, i els objectius relatius al comerç sostenible, vertebrador de la ciutat i compromès amb la cohesió social del **Pla de treball de Comerç de Barcelona 2016-2019**.

Les accions que més parteixen d'un enfocament col·lectiu en la pràctica del consum incideixen en la reducció de l'impacte ambiental a les oficines i els equipaments: la gestió, el control i la reducció de consum (energètic, d'aigua, materials d'oficina), l'ús responsable dels materials i la prevenció i separació de residus.

Pel que fa a mesures que impliquin canvis normatius o incentius fiscals relacionats amb un consum responsable, tot i que hi ha hagut alguna experiència en bonificacions per a la recollida selectiva co-

mercial o línies d'ajut a la rehabilitació i millora de l'eficiència energètica d'habitatges i comerços, s'entén que és un àmbit on hi ha camí a recórrer.

Pel que fa al suport a les iniciatives a les associacions de consumidors i entitats en general, al 2016 es va incorporar en la convocatòria general de subvencions de l'Ajuntament, una línia específica de consum responsable.

Amb relació a la pròpia pràctica municipal, ressaltem aspectes com la guia municipal de contractació pública, que incorpora les instruccions a seguir amb criteris ambientals i socials a l'hora d'adquirir béns i serveis per part de l'Ajuntament.

En l'àmbit del comerç i l'empresa, destaca la iniciativa municipal dels mercats verds i els plans existents per estendre-la, com també la tasca realitzada pel programa Entitats i Empreses + Sostenibles (de Barcelona + Sostenible).

Respecte a l'impuls de l'economia social i solidària, de la qual el consum responsable forma part, el Pla d'Impuls de l'Economia Social i Solidària 2016-2019 aporta el marc conceptual i de treball per incloure el consum, i el consum responsable en concret, en l'acció de la política municipal.

Quant a la vinculació del consum responsable amb els drets socials, si exceptuem la contractació a empreses d'inserció, més freqüent, i les instruccions d'ambientalització de la compra municipal i accions aïllades com la promoció dels drets laborals als establiments turístics i hostalers o la mobilització de pisos buits per a la seva incorporació al parc públic de lloguer social.

2.4 L'AJUNTAMENT I L'IMPULS DEL CONSUM RESPONSABLE

L'administració local pot aportar molt a l'impuls del consum responsable; aquestes són les raons:

- a) El seu **potencial exemplificador**, que tant pot ser inspirador de millors pràctiques, com desmoralitzador quan constitueix un mal exemple.
- b) La seva importància com a **agent econòmic**, tant perquè produeix i/o presta béns i serveis a la ciutadania a través de serveis municipals i empreses públiques, com perquè ell mateix és un gran consumidor de béns i serveis.
- c) La seva capacitat de **promoure accions d'educació, sensibilització i implicació**, tant adreçades al mateix ajuntament com a la societat civil, bé sigui des de les clàssiques actuacions d'informació i divulgació com per la posada en marxa de models de gestió ciutadana (cooperativa o comunitària) més coherents amb els valors i les pràctiques del consum responsable.
- d) La seva capacitat per possibilitar transformacions d'abast més ampli a través de **canvis normatius**.

03 Elaboració de l'Estratègia

Aquesta Estratègia és el resultat d'un procés que sorgeix de la voluntat política del govern municipal d'avançar cap a una **política pública local d'economia plural** que tingui el consum responsable com un dels seus pilars.

El procés d'elaboració de l'EICR s'ha assentat en una sèrie de principis que han marcat l'enfocament de treball, la metodologia utilitzada i les activitats dutes a terme. En concret, els criteris i principis orientadors han estat:

- **Marc transversal** de polítiques municipals de ciutat i accions dels diferents àmbits, que vol contribuir a les pràctiques del consum responsable per part dels diferents agents de la ciutat.
- La coordinació i la transversalitat s'han dut a terme a través del **grup impulsor representatiu** de totes les àrees municipals, així com de la **participació dels diferents grups polítics** presents a l'Ajuntament.
- **Enfocament participatiu** per posar en pràctica la coproducció de polítiques públiques i augmentar la corresponsabilitat entre administració, ciutadania i societat civil organitzada.
- **Aprenentatge** per generar i aprofundir en el coneixement col·lectiu mitjançant les diferents activitats de diàleg, debat i formació durant el procés d'elaboració.
- **Transparència i visibilitat** amb la voluntat de donar a conèixer aquelles accions incloses en programes municipals on s'impulsi el consum responsable.
- **Seguiment, indicadors i continuïtat** per incloure, corregir i millorar les pràctiques de consum responsable.

FASES D'ELABORACIÓ DE L'EICR

- Fase 1: Classificacions prèvies i disseny del procés (setembre – novembre 2015)
 - Principis metodològics
 - Constitució del grup impulsor i creació d'un marc conceptual comú
 - Diagnosi sobre el consum responsable a l'Ajuntament i a la ciutat
 - Concreció del caràcter participatiu del procés
 - Concreció dels objectius estratègics i àmbits temàtics
- Fase 2: Prediagnòstic del consum responsable a la ciutat (desembre 2015 – abril 2016)
 - Entrevistes als diferents departaments de l'Ajuntament (14)
 - Entrevistes a entitats i persones expertes de la societat civil (8)
 - Debat en el procés del PAM amb sessió específica sobre "El consum conscient i transformador: el pla d'impuls del consum responsable" (30 entitats de consum responsable)
 - Recull d'actuacions municipals (32 empreses i departaments)
 - Recull d'actuacions d'entitats ciutadanes i d'altres administracions (8)
 - Anàlisi i principals conclusions del consum responsable a les pràctiques municipals i a la ciutat de Barcelona

- Fase 3: Propostes, debat, definició i redacció (maig – novembre 2016)
 - Taller participatiu amb les entitats més representatives del consum responsable (25 entitats)
 - Consell de Consum amb les associacions de consumidors i grups polítics (20 membres)
 - Entrevistes als grups polítics amb representació municipal (6)
 - Entrevistes de contrast amb reconeguts referents en aquest àmbit (5)
 - Reunions a l'entorn del model d'economia plural de l'Ajuntament (3)
 - Definició i concreció de les mesures i accions (continuitat i noves propostes)
 - Elaboració d'una proposta per a la implementació, el seguiment i l'avaluació
 - Redacció del Pla Operatiu de l'EICR sobre la base de la matriu d'objectius i àmbits temàtics

04

Contingut de l'Estratègia

4.1

PRINCIPIS INSPIRADORS

CONCEPTUALS

a) **Bon viure**

El consum responsable com una oportunitat de viure millor. La qualitat de vida basada en la pràctica d'estils de vida sostenibles, que a més promouen hàbits saludables.

b) **Consum transformador**

Consideració del consum com a eina a l'abast de tothom (persones i organitzacions) per millorar la societat.

c) **Consum local**

Aposta per l'economia local, prioritzant el consum de béns i serveis de proximitat de les petites i mitjanes empreses que actuen amb responsabilitat social. Al seu torn, aquestes trobaran en el consum responsable un suport diferenciador respecte de les altres empreses i productes, i s'obriran noves oportunitats d'ocupació en sectors com l'agroecologia local, l'estalvi i l'eficiència energètica o la producció renovable.

d) **Drets socials**

Suport a productes i canals de comercialització que tenen bones pràctiques laborals i de gènere.

e) **Sostenibilitat ambiental**

Reducció del consum de matèries primeres, aigua i energia, així com dels residus i les emissions contaminants.

f) **Sobirania alimentària**

Orientació cap al desenvolupament local integral agroecològic i posicionament de l'Ajuntament com un agent socioeconòmic actiu que dona suport a les iniciatives de dinamització local agroecològica ja existents o en gestació.

g) **Democràcia**

El consum com a espai d'inclusió i de participació socials, que afavoreix el lideratge social i comunitari, i la coproducció i corresponsabilitat de les polítiques públiques.

h) **Economia social i solidària**

El consum responsable com l'expressió pròpia de l'economia social i solidària en matèria de consum.

METODOLÒGICS

L'enfocament dominant de política pública en consum responsable fins ara ha apostat sobretot per la conscienciació, l'educació i la informació (etiquetatge, segells de qualitat...), S'ha centrat a vetllar pels drets de les persones consumidores —un paper important que s'ha de mantenir i, fins i tot, reforçar— i ha sectorialitzat les polítiques de consum associades al medi ambient i a la sostenibilitat.

A partir d'ara, tal com hem dit anteriorment, la política municipal de consum haurà de complementar les accions centrades en la seguretat i els drets, la salut individual i la reducció de l'impacte ambiental, amb polítiques de promoció, tant d'estils de vida sostenibles com de nous relats més eficaços sobre la necessitat de practicar el consum responsable.

Per aconseguir-ho, l'enfocament que proposa aquesta Estratègia d'impuls parteix d'unes noves premisses metodològiques, que són:

- a) Concepció de l'extensió i la consolidació del consum responsable com un **procés llarg i progressiu que comporta un canvi d'hàbits col·lectiu**, i que serà més fàcil de fer com més acompanyat estigui per **accions d'informació, de suport, canvis normatius i divulgació de bones pràctiques** des de les administracions.
- b) **Paper clau de la motivació i la vivència positiva** per aconseguir el canvi. L'èmfasi en la manera com el canvi ens pot aportar salut i plaer (el "consumir menys per viure millor") resulta més atractiu i motivador que les apel·lacions a l'ètica, la responsabilitat, la justícia, la sostenibilitat o l'esperit crític. En cap cas no es tracta de generar angoixa ni sentiment de culpabilitat, o de plantejar reptes inassolibles en un context a vegades difícil; sí, en canvi, de potenciar la presa de consciència de les persones en el seu poder transformador com a consumidores.
- c) Reforç del **rol estratègic, preventiu i proactiu de l'Ajuntament** en favor del consum responsable.
- d) **Intervenció transversal**, ja que el consum afecta la majoria d'àrees de les administracions públiques, tant per aspectes de contractació com perquè el consum es troba a la majoria d'àmbits de la nostra vida.
- e) Desplegament d'una **àmplia gamma de polítiques públiques** que facilitin que les alternatives siguin més accessibles i assequibles: polítiques

de suport i estímul, accions exemplificadores com la compra i la contractació responsables, i canvis normatius.

- f) **Treball en xarxa** amb les associacions de consumidors, entitats, empreses i altres administracions que promouen també el consum responsable.

4.2 OBJECTIUS ESTRATÈGICS

Les accions que preveu l'Estratègia d'Impuls del Consum Responsable (EICR) estan orientades per aconseguir 5 objectius estratègics, els quals s'engloben dins de 7 àmbits d'actuació diferents.

Els objectius que persegueix l'Estratègia d'Impuls són els següents:

1. Estendre la cultura del consum responsable

Difusió de valors, criteris i idees pràctiques entre la ciutadania, empreses i la mateixa administració per tal d'aconseguir un canvi d'hàbits i afavorir noves formes de consum responsable a la ciutat.

2. Disposar per fer-ho de les regulacions adients

Revisió i actualització de la normativa actual per tal d'incloure clàusules i criteris socials, ambientals i de bon govern que afavoreixin el consum responsable. A més, s'impulsarà d'altres administracions a seguir la mateixa línia de treball i s'establiran mecanismes que vetllin pel correcte compliment de la normativa existent.

3. Impulsar el consum responsable en les actuacions de l'Ajuntament

Pràctica del consum responsable per part de l'Ajuntament com a consumidor que és i impuls a la contractació i la compra pública responsables.

4. Impulsar el comerç i l'empresa locals promovent el seu vincle amb el consum responsable

Promoció del comerç local i del consum de productes de proximitat posant èmfasi en els seus valors en termes de cohesió social i gestió ambiental.

5. Impulsar l'economia social i solidària reforçant el seu vincle amb el consum responsable

Reforçar el compromís de les empreses i entitats d'economia social i solidària amb el consum responsable i promoure la creació de noves iniciatives d'economia social i solidària en consum responsable. L'enfocament dominant de política pública en consum responsable fins ara ha apostat sobretot per la conscienciació, l'educació i la informació (etiquetatge, segells de qualitat...), S'ha centrat a vetllar pels drets de les persones consumidores —un paper important que s'ha de mantenir i, fins i tot, reforçar— i ha sectorialitzat les polítiques de consum associades al medi ambient i a la sostenibilitat.

4.3 ÀMBITS TEMÀTICS

Els àmbits temàtics d'intervenció escollits pretenen facilitar la classificació de les mesures en un nombre raonable de blocs que tinguin el màxim de coherència interna possible i el mínim d'encavalcaments.

Estan agrupats i ordenats en funció d'una combinació de criteris com són la seva freqüència de consum (consums diaris com el d'aigua, energia o envasos —residus—), la seva importància en la despesa (habitatge o mobilitat), el seu impacte ambiental i en la salut (mobilitat o alimentació) o la importància social de l'àmbit (banca, comunicació, cultura, educació, oci).

Després del títol de cada àmbit, per aclarir, indiquem algunes de les temàtiques que inclou.

- a) **Mirada global i criteris generals** *(inclou tant la promoció del "bon viure" com la promoció del consum responsable com a eina per transformar la societat)*
- b) **Alimentació**
- c) **Energia, aigua i subministraments**
- d) **Prevenició de residus**
- e) **Mobilitat i espai públic** *(fa referència a mesures que promoguin un disseny urbà favorable al comerç de proximitat o l'oci saludable)*

- f) **Educació, cultura, oci, comunicació i tic, electrònica i electrodomèstics** *(inclou material escolar i d'oficina, oferta i consum hotelier i turístic, telefonia i internet)*
- g) **Serveis financers, habitatge i altres consums personals** *(roba i tèxtil, neteja, mobles, assegurances, parament de la llar, mascotes i plantes)*

4.4 LÍNIES DE TREBALL

- 1. ESTENDRE UNA NOVA CULTURA DEL CONSUM**

Fer accions de formació i sensibilització

Promoure el model, els actors i les pràctiques de consum responsable

Promoure el treball col·laboratiu en xarxa entre associacions de consumidors, entitats i empreses
- 2. DISPOSAR DE LES REGULACIONS ADIENTS**

Canviar normatives

Proposar normatives fiscals que promoguin el consum responsable

Donar suport, seguir i controlar el compliment de les normatives
- 3. IMPULSAR EL CONSUM RESPONSABLE EN LES ACTUACIONS DE L'AJUNTAMENT**

Fomentar la compra i contractació socialment responsables

Fomentar el consum responsable en espais i esdeveniments municipals
- 4. IMPULSAR EL COMERÇ I L'EMPRESA LOCALS PROMOVENT EL SEU VINCLE AMB EL CONSUM RESPONSABLE**

Promoure els vincles entre el producte de proximitat, l'empresa i el comerç amb el consum responsable
- 5. IMPULSAR L'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA REFORÇANT EL SEU VINCLE AMB EL CONSUM RESPONSABLE**

Promoure el model i l'àmbit de l'economia social i solidària

Reforçar les iniciatives existents i donar suport a la creació de noves

4.5 ACCIONS

El conjunt de les accions que es relacionen són el resultat de les aportacions del grup impulsor (àrees i departaments municipals), dels diferents processos participatius i de les entrevistes a experts i representants dels grups polítics.

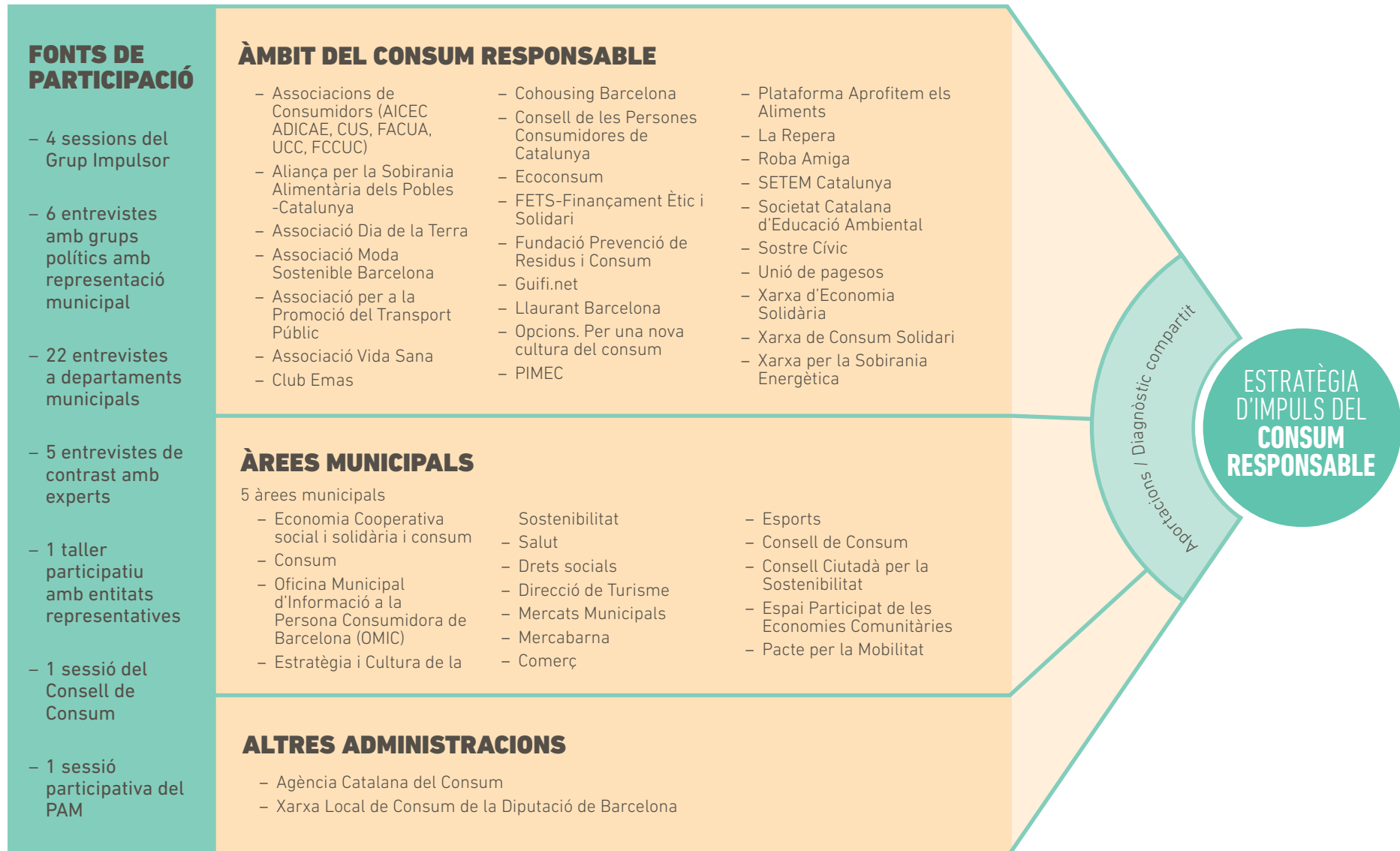
Moltes formen part de mesures implementades o en execució i pertanyen a marcs de referència de diversos plans d'acció municipal, mentre que d'altres són propostes de futur per impulsar-les des de la mateixa Estratègia d'Impuls.

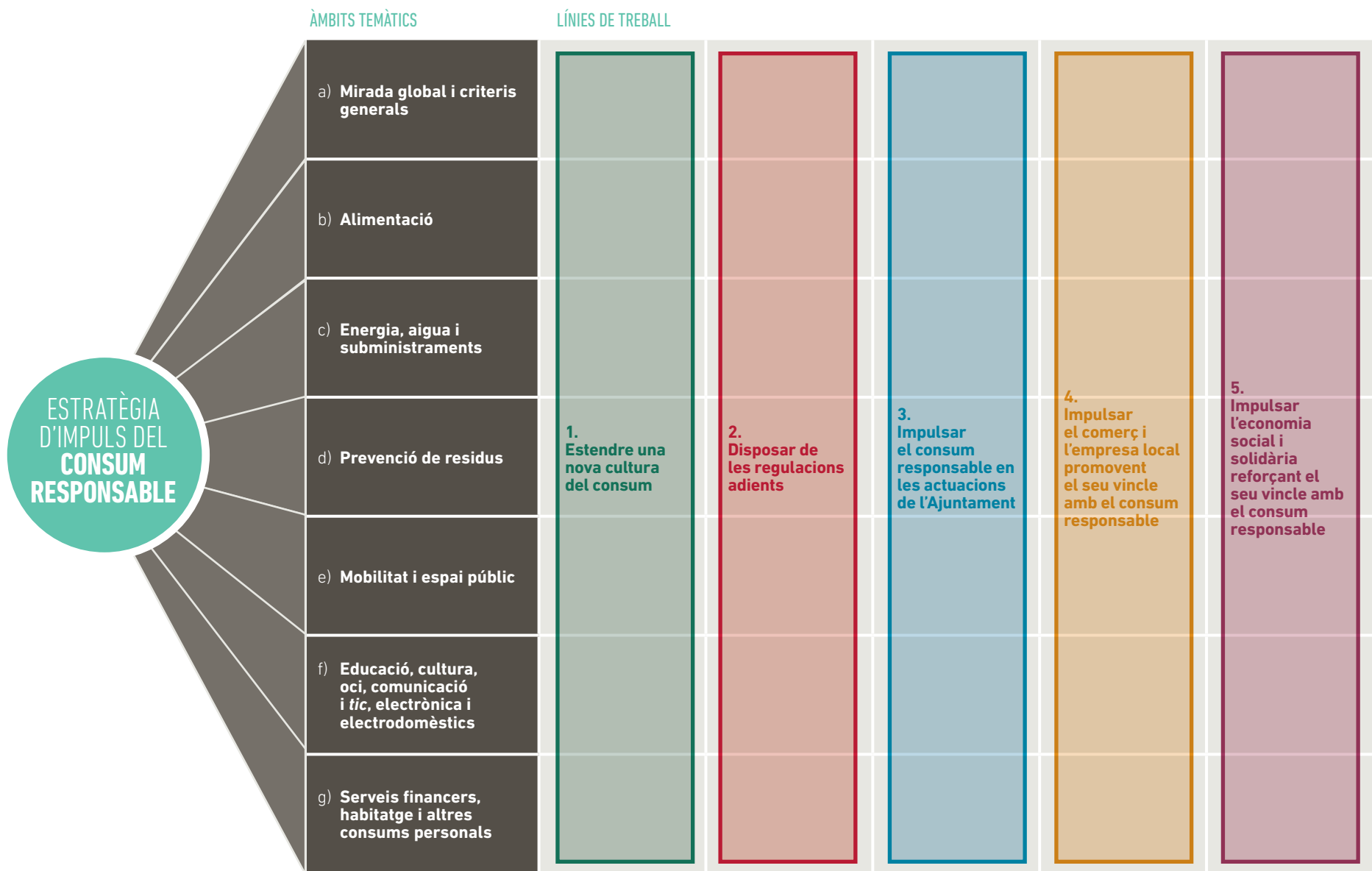
Per donar sentit i aplicar un dels principis de l'estratègia, el de la transversalitat en les actuacions municipals, fem referència als diferents plans d'actuació sectorials de l'Ajuntament que incorporen accions que impulsen el consum responsable.

4.6 MARCS DE REFERÈNCIA

- Pla d'Impuls d'Economia Social i Solidària 2016-2019
- Pla de Prevenció de Residus 2015-2020
- Programa Barcelona + Sostenible
- Mesura de Govern: Suport i impuls del sector de la restauració de Barcelona
- Pla Estratègic de Turisme 2016-2020
- Mesura de Govern per a la Desconcentració de l'Espai Públic
- Pla Estratègic de Mercats Municipals 2015-2020
- Pla d'acció triennal de Mercabarna 2015-2017
- Pla de Millora de Qualitat de l'Aire 2015-2018
- Instruccions municipals de compra pública amb clàusules socials i mediambientals
- Pla d'Actuació de Drets Socials i Serveis Socials
- Pla de Treball de Direcció de Comerç
- Plans de desenvolupament econòmic de Bcn Activa

PROCÉS D'ELABORACIÓ PARTICIPAT

A. MIRADA GLOBAL

A.1 — Estendre una nova cultura del consum

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Observatori del Consum. Anàlisi estadística i d'investigació en consum. Incorporar el consum en les enquestes ciutadanes OMNIBUS i altres.				
Nou espai de formació i assessorament en consum responsable a les oficines de l'OMIC, Oficina Municipal d'Informació al Consumidor). Servei adreçat a la ciutadania i la comunitat educativa.				
Nou espai d'informació especialitzada a l'OMIC per a altres serveis municipals i associacions de consumidors sobre temes de consum.				
Incloure oferta d'informació sobre consum responsable als serveis d'atenció a les reclamacions en consum de l'OMIC.				
Impulsar les accions de sensibilització segons els objectius de l'Estratègia d'Impuls de Consum Responsable, i en especial sobre una nova cultura del consum i el consum transformador.				
Programa de sensibilització del programa Barcelona+Sostenible per Escoles, Entitats i Empreses, Ajuntament i Ciutadania.				
Programa de coordinació de continguts i difusió en consum responsable entre els diferents canals d'informació, webs municipals i equipaments d'educació ambiental: la Fàbrica del Sol, Espai lúdic ambiental Parc de la Ciutadella, Punt Verd Escolar, Centre de la Platja, mercats i l'Oficina d'Atenció en Consum.				
Pla d'Actuació de Turisme 2016-2020 (línia específica de turisme responsable) segons el Pacte Local per a la gestió de la promoció d'un turisme responsable i sostenible.				
Incloure iniciatives de consum responsable al Mapa Barcelona + Sostenible. Actualment permet ubicar, descriure i localitzar iniciatives de comerç, serveis i turisme sostenible.				
Incloure l'EICR per completar l'objectiu del Compromís Ciutadà per a la Sostenibilitat "Ús racional dels recursos: de la societat del consum al consum responsable" que tracta del consum responsable.				
Incloure una línia específica de consum responsable en la convocatòria general de subvencions de l'Ajuntament.				

A. MIRADA GLOBAL

A. 2 — Disposar de les regulacions adients

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Estudi i propostes sobre canvi de normatives relacionades amb l'impuls del consum responsable.				
Promoure la inclusió de criteris ambientals i socials en el procés de valoració i atorgament de les subvencions municipals.				

A. 3 — Impulsar el consum responsable en les actuacions de l'Ajuntament

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Creació de la comissió interdepartamental per al seguiment i avaluació de l'Estratègia.				
Disseny de formació interna sobre consum responsable al personal tècnic de l'Ajuntament.				
Campanya de sensibilització i formació per als professionals municipals des del Programa A+S. Edició de guies d'educació ambiental (<i>Guia de l'oficina verda, Hotels més sostenibles, Les festes més sostenibles, etc.</i>).				
Posar en valor les bones pràctiques de l'Ajuntament.				

A. MIRADA GLOBAL

A. 4 — Impulsar el comerç i l'empresa local promovent el seu vincle amb el consum responsable

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Línia de subvencions per a projectes de millora de la sostenibilitat en el comerç.				
Incorporar als plans municipals de desenvolupament local dels barris estudis d'hàbits de consum i el valor del consum responsable.				
Incloure el comerç sostenible (ambiental i social) i el comerç col·laboratiu al Premi Comerç Barcelona				
Suport a la creació d'empreses (especial èmfasi a les cooperatives) de productes i serveis vinculats al consum responsable.				
Programa educatiu per un consum crític i responsable i afavorir el coneixement del comerç del barri.				
Formació a les PIMES locals en consum responsable i Jornades d'Economia Circular				

A. MIRADA GLOBAL

A. 5 — Impulsar l'economia social i solidària reforçant el seu vincle amb el consum responsable

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Fomentar l'economia col·laborativa del procomú en l'àmbit de l'Acord Ciutadà.				
Fira de Nadal de Consum Responsable i d'Economia Social i Solidària.				
Projecte "Pacte del Temps". Inclou acords entre l'Administració, les organitzacions i la ciutadania per promoure la qualitat de vida i la conciliació de la vida familiar i laboral a través d'una millor gestió del temps.				
Fomentar la intercooperació entre iniciatives comunitàries i cooperatives de consum.				
Plans d'ocupació i serveis d'impuls a la creació/enfortiment de cooperatives en diversos sectors vinculats al consum responsable (alimentari, energètic, segona mà i reparació, rehabilitació i reformes, etc.).				
Pla de suport a les Economies Comunitàries i en especial a les cooperatives de consum agroalimentari.				

B. ALIMENTACIÓ

B. 1 — Estendre una nova cultura del consum

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Establir els criteris per una nova política alimentària a Barcelona.				
Impulsar un grup d'acompanyament social amb la finalitat d'informar sobre l'àmbit de l'alimentació.				
Donar suport a cursos sobre cuina d'aprofitament.				
Donar suport i difondre, juntament amb el Gremi de Peixaters de Catalunya i la Federació Nacional Catalana de Confraries de Pescadors, la campanya d'etiquetatge del peix (Generalitat) a la xarxa de mercats municipals.				
Reduir el malbaratament alimentari. Fer un diagnòstic de les pèrdues alimentàries produïdes per l'activitat de tots els operadors que conflueixen a Mercabarna per tal d'analitzar les seves causes i poder reduir-les.				
Donar suport a les campanyes de sensibilització per afavorir una millor nutrició.				

B. 2 — Disposar de les regulacions adients

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Propostes de millora per la logística de distribució de productes de proximitat, i agroecològics vinculats a un consum responsable.				

B. ALIMENTACIÓ

B. 3 — Impulsar el consum responsable en les actuacions de l'Ajuntament

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Instrucció tècnica, en els processos de contractació/compra pública de l'Ajuntament, per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en els serveis d'alimentació.				

B. 4 — Impulsar el comerç i l'empresa local promovent el seu vincle amb el consum responsable

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Promoure el consum de productes ecològics i de proximitat. Ampliar la campanya pilot "Mercat Verd" a la resta de mercats.				
Suport i impuls del sector de la restauració de Barcelona. Promoció de la qualitat i la sostenibilitat energètica i de reducció de residus en la restauració.				
Potenciar la dinamització dels Mercats Municipals i Comerç de Proximitat i altres formats de venda directa o canal curt de comercialització, amb criteris de producte de proximitat, ecològics i amb paràmetres de consum responsable				
Impulsar campanyes de visibilització per connectar el món de la restauració local i el producte de proximitat i de qualitat.				

B. 5 — Impulsar l'economia social i solidària reforçant el seu vincle amb el consum responsable

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Fomentar els horts urbans amb l'objectiu d'impulsar un canvi de consciència i afavorir l'autoconsum amb paràmetres de qualitat i seguretat alimentària.				

C. ENERGIA, AIGUA I SUBMINISTRAMENTS

C. 1 — Estendre una nova cultura del consum

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Punts d'atenció energètica per a la ciutadania per tal de garantir l'assessorament sobre estalvi energètic, eficiència i inversió en energies renovables.				
Actuacions contra la pobresa energètica: creació de les oficines d'atenció al ciutadà en matèria de pobresa energètica (PAPes) per tal d'oferir atenció, informació i assessorament personalitzat a la ciutadania en la contractació de subministres				
Difusió de la política de Barcelona Cicle de l'Aigua				
Campanya sobre tarificació social i estalvi energètic dirigida als centres de serveis socials de la xarxa de l'IMSS.				
Programa per impulsar la creació de grups de voluntaris formats en estratègies de lluita contra la pobresa energètica.				

C. 2 — Disposar de les regulacions adients

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Impulsar la creació d'un operador energètic municipal.				

C. ENERGIA, AIGUA I SUBMINISTRAMENTS

C. 3 — Impulsar el consum responsable en les actuacions de l'Ajuntament

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Actuacions contra la pobresa energètica: formar els professionals municipals perquè puguin assessorar sobre qüestions d'energia a la llar.				
Implantar millores d'estalvi energètic a les instal·lacions dels mercats municipals (làmpades led, plaques fotovoltaïques, instal·lacions d'aigua freàtica, instal·lacions d'energia geotèrmica, etc.).				
Implantar millores d'estalvi energètic a les instal·lacions esportives municipals (instal·lacions de plaques solars, renovació d'instal·lacions) i clàusules de contracte de manteniment amb criteris de consum responsable i sostenibilitat.				

C. 4 — Impulsar el comerç i l'empresa local promovent el seu vincle amb el consum responsable

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Projecte d'eficiència energètica, millora de la imatge exterior i accessibilitat a establiments comercials.				

C. 5 — Impulsar l'economia social i solidària reforçant el seu vincle amb el consum responsable

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Renovar la certificació Biosphere World Class Destination (2014) que respon als criteris del Global Sustainable Tourist Council. La certificació incorpora 4 eixos: ambiental, cultural, social i econòmic.				

D. PREVENCIÓ DE RESIDUS

D. 1 — Estendre una nova cultura del consum

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Creació de l'Estratègia i Centre de Recerca Residu Zero.				

D. 2 — Disposar de les regulacions adients

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Reduir la taxa de recollida de residus als comerços que s'acullen al Pla de Prevenció de Residus Municipals.				

D. PREVENCIÓ DE RESIDUS

D. 3 — Impulsar el consum responsable en les actuacions de l'Ajuntament

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Estudi del programa de promoció del consum d'aigua de la xarxa i limitació de l'envasada en instal·lacions i esdeveniments municipals.				
Introducció de clàusules sostenibles de compra de paper a la Guia de Compra Pública.				
Impulsar la implantació d'un sistema de gestió de residus a l'Ajuntament (disminució, reutilització, recollida selectiva i disposició de gestors autoritzats).				

D. 4 — Impulsar el comerç i l'empresa local promovent el seu vincle amb el consum responsable

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Campanya pel canvi d'hàbits en favor de la disminució de les bosses de plàstic.				

E. MOBILITAT I ESPAI PÚBLIC

E. 1 — Estendre una nova cultura del consum

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Impulsar la proposta i accions del Pacte per la mobilitat.				

E. 3 — Impulsar el consum responsable en les actuacions de l'Ajuntament

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Avaluar l'impacte ambiental dels esdeveniments esportius realitzats a la ciutat.				

E. 5 — Impulsar l'economia social i solidària reforçant el seu vincle amb el consum responsable

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Aportar i condicionar espais físics i estructures de l'Ajuntament al sector de les altres economies a través de l'impuls de projectes emblemàtics: BiciHub a Can Picó, Coopolis, Can Calopa, rehabilitació antic patrimoni cooperatiu (Flor de Maig, Camp de l'Arpa, etc.).				
Impulsar el Hub de la Bicicleta a l'edifici municipal de Can Picó de Barcelona i la "Fàbrica-Escola Rebiciclem" (taller de reparació de bicicletes i aules de formació dedicades a la mobilitat sostenible i a l'economia social i solidària).				

F. EDUCACIÓ, CULTURA, OCI, COMUNICACIÓ I ELECTRÒNICA

F. 1 — Estendre una nova cultura del consum

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Crear un programa en línia d'assessorament i per a la prevenció de conflictes per temes de consum a les unitats familiars				
Programa d'informació i prevenció sobre les compres en línia.				
Incloure a l'oferta turística els circuits de consum responsable, economia social i solidària i els projectes socials.				
Realitzar una revisió del web meet.Barcelona per afavorir la comunicació de la ciutat als visitants i fomentar la compra responsable.				
Calcular la petjada de carboni en els equipaments turístics.				
Cimera Mundial de Turisme Sostenible (maig de 2017).				
Campanya Conviure a Barcelona (2015) i Campanya Compartim a Barcelona (2016).				

F. 2 — Disposar de les regulacions adients

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Programa d'informació i protecció als consumidors visitants i turistes.				

F. EDUCACIÓ, CULTURA, OCI, COMUNICACIÓ I ELECTRÒNICA

F. 3 — Impulsar el consum responsable en les actuacions de l'Ajuntament

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Adhesió al programa "Electronic Watch", un observatori internacional que supervisa i analitza els processos de producció dels aparells i materials consumibles electrònics que s'utilitzen a les administracions públiques.				
Aplicar un certificat de Garantia de Qualitat Ambiental a diversos equipaments de l'ICUB (energia, aigua, residus, materials, mobilitat, comunicació, etc.).				

F. 4 — Impulsar el comerç i l'empresa local promovent el seu vincle amb el consum responsable

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Difondre bones pràctiques: "Estudi de casos d'excel·lència en RSE a l'Hostaleria de Barcelona".				
Promoure al Gremi d'Hotelers la contractació, per part dels hotels, de persones del barri, l'impuls d'accions de consum responsable i la prevenció de residus.				
Anàlisi energètica dels allotjaments turístics.				
Campanya per promoure les adopcions o la compra responsable en la tinença d'animals de companyia.				

G. SERVEIS FINANCERS, HABITATGE I ALTRES CONSUMS

G. 1 — Estendre una nova cultura del consum

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Convocatòria d'Ajuts a la Rehabilitació amb accent especial a l'interior dels habitatges, prioritzant l'habitabilitat i accessibilitat, i fomentant la salut i l'estalvi energètic.				
Programa de prevenció de conflictes, assessorament i mediació en l'economia de les unitats familiars.				
Programes "Millor nou, Repara't", "Recuina" i "Renova la teva roba".				
Impulsar els terrats vius i les cobertes verdes. Ajuts per a les obres de rehabilitació i/o renaturalització del terrat dels edificis que incloguin mesures d'estalvi energètic i/o enjardinament de la coberta.				
Actuacions contra la pobresa energètica: intervenció-rehabilitació a les llars per fomentar la reducció de la despesa energètica al col·lectiu més vulnerable de la ciutat.				

G. 3 — Impulsar el consum responsable en les actuacions de l'Ajuntament

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Introducció de clàusules socials i sostenibles en la Guia de Contractació i compra pública.				
Convenis marc entre els operadors de finançament per tal d'impulsar la utilització de banca ètica per part de l'Ajuntament.				
Contractació preferent obligatòria de serveis financers (i assegurances) ètics per l'Ajuntament i promoció entre treballadors i treballadores municipals mitjançant acords amb les entitats i compres col·lectives.				

G. SERVEIS FINANCERS, HABITATGE I ALTRES CONSUMS

G. 5 — Impulsar l'economia social i solidària reforçant el seu vincle amb el consum responsable

ACCIÓ	CALENDARI			
	2016	2017	2018	2019
Definir i impulsar una prova pilot de la moneda social.				
Edició de manuals de recursos d'Economia Social i Solidària (finances ètiques, grups de consum responsable, horts comunitaris, habitatge cooperatiu, botiga cooperativa)				
Donar suport a l'articulació de convenis perquè les cooperatives tinguin accés al crèdit ètic i al crèdit cooperatiu.				

05

Pressupost

	2016	2017	2018	2019	TOTAL OBJECTIU
1. Estendre una nova cultura del consum	640.500 €	540.000 €	400.000 €	375.000 €	1.955.500 €
2. Disposar de les regulacions adients	15.000 €	20.000 €	26.500 €	6.500 €	68.000 €
3. Impulsar el consum responsable en les actuacions de l'Ajuntament	15.000 €	15.000 €	10.000 €	5.000 €	45.000 €
4. Impulsar el comerç i l'empresa local promovent el seu vincle amb el consum responsable	355.000 €	331.000 €	351.000 €	351.000 €	1.388.000 €
5. Impulsar l'economia social i solidària reforçant el seu vincle amb el consum responsable	173.000 €	162.000 €	252.000 €	307.000 €	894.000 €
TOTAL ANUAL	1.198.500 €	1.068.000 €	1.039.500 €	1.044.500 €	4.350.500 €

06 Implementació, seguiment i avaluació

6.1 MECANISME I ESTRUCTURA D'IMPLEMENTACIÓ

En consonància amb la filosofia de treball que ha marcat l'elaboració de l'EICR, la seva implementació, seguiment i avaluació haurà d'incorporar els principis que han guiat el procés d'elaboració; per tant, el dispositiu ha de garantir:

- La **coordinació, transversalitat i coherència** entre les actuacions municipals
- La **participació** de la societat civil
- Un procés de **rendició de comptes** periòdic, transparent i participatiu.
- Així mateix, el seguiment i l'avaluació parteixen del **principi d'utilitat** i, per tant, el seu objectiu és l'**aprenentatge col·lectiu** a través de la reflexió sobre el procés d'implementació de l'EICR que ha de dur a corregir, reorientar i millorar els aspectes que es considerin necessaris en funció dels elements que l'avaluació posi en relleu.

6.2 LA IMPLEMENTACIÓ

- El **Departament de Consum** de la Direcció de Serveis d'Economia Cooperativa, Social i Solidària i Consum, amb el suport i assessorament d'un equip de treball, serà el responsable tècnic i operatiu de la **implementació, seguiment i avaluació de l'EICR**, així com de la necessària coordinació amb la resta d'agents municipals i de participació ciutadana que hi participen.

En algunes de les accions, parlem d'implementació descentralitzada, ja que, en el seu sentit de transversalitat, l'EICR inclou actuacions de diferents àrees municipals i dels seus plans d'actuació respectius i, per tant, de la seva implementació.

- Es crearà una **comissió interdepartamental** que serà l'espai municipal de coordinació i d'impuls de les actuacions de l'Estratègia. Hi seran representades les cinc àrees municipals.

D'altra banda, i amb l'objectiu que el consum responsable esdevingui una política de ciutat amb continuïtat, l'EICR s'incorpora com a element que complementa i aporta contingut al punt 5 del pacte per al **Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat 2012-2022 "Ús racional dels recursos: de la societat del consum al consum responsable"**.

6.3 EL SEGUIMENT I L'AVALUACIÓ

El procés de seguiment i avaluació del **programa d'actuacions** per impulsar el consum responsable ha de tenir en compte els criteris següents:

- **Coherència** entre la política de consum responsable i la resta de polítiques públiques
- **Treball col·laboratiu** amb les entitats
- Construcció d'un **relat de model econòmic més sostenible**
- **Grau d'implementació** de les actuacions
- **Mesurament** de la seva d'incidència per assolir els objectius previstos, així com el seu **impacte** en la ciutadania i altres agents.

EL SEGUIMENT

Els espais de seguiment i avaluació de l'EICR seran el **Consell Municipal de Consum** (òrgan consultiu i d'assessorament des de la participació ciutadana en temes de consum) i la **Comissió Interdepartamental Municipal** de la mateixa estratègia.

Es presentaran els informes anuals davant el Consell Municipal de Consum.

L'AVALUACIÓ

L'EICR, en el seu sentit de transversalitat, inclou actuacions de diferents àrees municipals i dels seus plans d'actuació respectius, que ja defineixen els seus indicadors.

Tot i això, l'avaluació de les accions de l'EICR es determinarà segons l'impacte de l'acció i la seva aportació als objectius generals.

Les enquestes d'opinió i satisfacció ciutadana que fa l'Ajuntament i els estudis i enquestes sobre els hàbits de compra i consum relacionats amb el comerç, seran els altres indicadors que permetran avaluar l'Estratègia.

07

Annexos

1. Agents del sector
2. Llista de persones del grup impulsor
3. Llista de departaments de l'ajuntament que han complementat la graella d'actuacions de consum responsable
4. Llista de persones entrevistades (ajuntament, entitats i grups polítics)
5. Alguns actors clau o singulars en l'àmbit del consum responsable a Barcelona

ESTRATÈGIA
D'IMPULS DEL
**CONSUM
RESPONSABLE**

2016 ————— 2019

Ajuntament de
Barcelona

Economia
Cooperativa,
Social i Solidària
i Consum